

Magyar rendvédelem története 9. osztály

Rendvédelem az államalapítástól a Mohácsi csatáig

A határvédelem kialakulása: Határvédelmi tevékenységről csak a Kárpát-medence elfoglalása után beszélhetünk. Konkrét államhatár azonban ebben az időben még nem alakult ki.

A határőrizet formái:

- gyeplélvén (a képzeletbeli határvonaltól portyák szervezése és terület biztosítás)
- gyeplő akadályok (kiépített és természetes akadályok együttese)

A határvédelem szervezése: Betelepített idegen népekkel együtt, akik részt vettek a honfoglalásban (kabarok, székelyek, lovas- és gyalogos őrkatonák).

1. Géza fejedelem és István király idején erős központi államszervezet jött létre.
 - feudális törvénykezés (az ország rendjének fenntartása érdekében)
 - vármegye rendszer (központi uralkodói irányításhoz)
2. László király idején: elkülönül a határőrizet és a belső rendvédelmi tevékenység
 - határőrök – „a végek őrzői, akiket egyszerűen csak őröknek nevezünk”
 - királyi bíró – belső rend, nyomozások lefolytatása századosok, tizedesek segítségével

Istenítéletek bevezetése: Az egyházi szervezet kiépülésével az ítélezési gyakorlat ebben testesült meg.

Formái:

- eskütétel (A terheltnek esküt kellett tennie az egyház képviselői előtt. Vallási jellegű tartalommal bírt.)
- tüzes vas próba (1-1,5 kg súlyú tüzes vasat kellett pusztán kézzel, kb. 9 lépés távolságra elvinni. Utána a kezét bekötötték és meghatározott időn belül levették a kötést, ellenőrizték a seb gyógyulását.)
- forró víz próba (Magyarországi alkalmazása kevésbé ismert, nyugati források szerint a püspök gyűrűjét kellett forrásban lévő vízből kivenni.)
- peröntő bajvívás (Az Aranybulla már szokásos eljárásnak ismeri el. Az egyház már nem vett részt benne. Polgári peres és büntető ügyekben is alkalmazták. A próbák megszűnése után lett jelentősége.)

Poroszló: A magyar rendfenntartó erők őse. A próbatevőt a poroszló kísérte a próba helyszínére.

A rendvédelem szervezete a feudalizmusban:

- vármegyei rendvédelem
- falusi rendvédelem
- városi rendvédelem

- I. A királyi vármegye felépítése → Központi helyszíne a királyi vár
 1. Legfőbb tisztségviselő és az igazgatás megszervezője: várispán

Feladatkörei:

- várkatonaság parancsnoki tisztsége (e feladatkörében felosztotta a várnépet tízes, százas egységekre, tizedesek, száznagyok vezetésével) katonai helyettese a hadnagy volt
- közigazgatás megszervezése (adószedés, királyi várúr közleményeinek közzététele kikiáltók útján)
- rendfenntartói feladatok (kezdetben csak örök, akik a várnépből kerültek ki, későbbiekben specializálódtak az őrzési feladatok, pl.: csósz, termény őrzés, börtönőr, kapusok) közvetlen parancsnokuk a várnagy
- bíráskodási jogkör, segítője az udvarbíró, aki a királyi dekrétumok alapján járta a vármegyét

2. Nyomozások végrehajtása: A feudális rendszer kiépülésekor a királyi hatalom nagyon erős volt. Ez megnyilvánult az igazságszolgáltatásban is. A király által megbízott udvarbíró és segítői – hadnagy, várnagy, százados, tizedes – kihallgatták a várnépet és felszólították őket, hogy az orvokat (rablók) nevezzék meg és azt bizonyítsák.

II. A falusi rendvédelem felépítése:

Legfőbb tisztségviselő: falubíró. Kezdetben a faluközösség választotta, később a földesúr jelölte ki.

Feladatkörei:

- bíráskodás
- adószedés
- rendfenntartás

Jellegzetes középkori megoldás a kollektív büntetés: ha egy idegen sérelmére bűncselekményt követtek el a faluban, vagy a tettes nyoma a faluba vezetett, és nem sikerült az elkövetőt elfogni.

A városok kialakulásával csökkent a királyi vármegye jelentősége. Fokozatosan kialakult a nemesi vármegye, amely több önállósággal, önkormányzatisággal rendelkezett. A nagyobb falvakból városok jöttek létre.

III. A városi rendvédelem felépítése:

Legfőbb tisztségviselő: városbíró.

Feladatkörei:

- városi önkormányzat vezetése
- bíráskodási jogkör → amelyet saját városi jogkönyve alapján gyakorolhatott (1413 Budai jogkönyv)

A városok rendvédelme:

- fertályok (kerületek ősei). Élén a fertálymester állt, segítői közönséges polgárok voltak, akik a bűnelkövetőket kötelesek voltak 12 órán belül a bíróságnak átadni.
- a városok igazságszolgáltatásának segítői: Évszázadokon át a poroszlók voltak központi szerepben, kezdetben a kísérés (istenítéletek, próbák), később a rendfenntartásban. Feladatuk: súlyosabb büntetéseket elfogása, idézések kézbesítése. Szobaőrök: az elzárásra ítélték őrzése, ebből fejlődött ki a börtönőr kifejezés. Szolgáltatukat a carcerban (börtönben) látták el.

Új rendvédelmi struktúra, a nemesi vármegye kialakulása: A királyi hatalom gyengülésével (XIII. századtól) a vármegyei közigazgatás erősödött meg. Egyes mezővárosok királyi

privilegiumokat kaptak (önálló törvénykezés, saját adóbevételek). A várispán funkciója átalakult, helyébe az alispán lépett, akinek nem voltak igazságszolgáltatási feladatai. Szerepe a közrend, közbiztonság fenntartásában volt.

Szolgabíró: Az igazságszolgáltatás bírói feladatait látta el. Évszázadokon keresztül központi szerepe volt az ítélkezésben.

Esküdtek: Az ítélkezésben a bűnösségről, vagy ártatlanságról döntöttek.

Középkori bűncselekmények: tolvajlás, lopás, rablás, lábasjóság elhajtása, emberölés →
elkövetőiket közös elnevezéssel orvoknak hívták.

leányrablás: feleségszerzés pogány rítusa. A kereszténység elterjedésével büntetendővé vált.

bűbájoskodás: középkori hitvilágban a boszorkányság megvalósítása, pogány szertartások keretében.

Büntetések: Az orvokat felakasztották, de ha a templomba menekült, akkor csak megvakították. A templomba menekülés büntetési enyhítése alól kivételt képzett, ha valaki a király ellen lázadt, akkor mindenképpen halállal kellett lakolnia.

A XIII. századtól: börtön (carcer) büntetés vált elterjedté, amit elsősorban a testi fenyítések alkalmazása miatt a testi büntetések között tartottak számon.

Vámrendeletek a feudális Magyarországon

Külön szervezet a vámszedés végrehajtására nem alakult ki. Határvármegyék tisztviselői hajtották végre a királyi dekrétumoknak megfelelően.

Legfőbb tisztségviselő: a királyi vármegye kamaraispánja, aki felelősséggel tartozott a bevételek elszámolásával a királyi tárnokmesternek.

Tisztségviselők: vámosok, révések, pénzváltók, sószállítók → bevételek kezelése, továbbítása. Saját jövedelmüket is ebből fedezték.

A vámjövendelmek a királyi költségvetés részét képezték, bevételeiből fedezték:

- udvartartás költségeit
- nehézfegyverzetű testőrség zsoldját és fegyverzetét

Rendvédelem a három részre szakadt országban

A Mohácsi csatavesztést követően I. Ferdinánd a birodalom örökös tartományaihoz hasonló kormányzati rendszert vezetett be.

1. Helytartótanács: Élén a nádor állt, aki a királyi dekrétumokat közvetlenül hajtotta végre. Ha a nádori szék üres volt, valamelyik egyházi méltóság (püspök, vagy érsek) töltötte be a tisztséget.
2. Magyar kamara: Királyi bevételek kezelését végezte. Vám- és adóbevételek továbbra is folytak be, hiszen a török soha nem tudta teljes egészében elfoglalni az országot.

I. Közigazgatás és rendvédelem a királyi Magyarországon: A királyi udvar Bécsben tartózkodott.

Nemesi vármegye:

Legfőbb tisztségviselő: főispán – helyettese az alispán

Rendfenntartás központi személye: szolgabíró —> minden kihallgatás és jegyzőkönyv, bizonyítási eszköz összeállításában részt vett.

Utasítási jogköre: hajdúk, darabontok irányába, akik az elfogásokat, kíséréseket, járőrözést hajtották végre.

Eljárási rend: megyei közgyűlés vezetője – főispán – utasítására az alispán több szolgabíróval kiszállt a bűncselekménnyel érintett területre. A szolgabírák a hajdúkkal, vagy darabontokkal járőrözéseket végeztek. Az elfogott, vagy már fogságban lévő elkövetők felett községről-községre járva ítéleztek (csak jobbágyok, illetve közemberek esetén). Nemes úr felett csak sedira (vármegyei törvényszék) ítélezhetett a főispán vezetésével.

Ferdinánd I. dekrétuma 6. cikkely: „A vármegyék ispánjai mellé válasszanak 12 becsületes nemest, akik esküvel erősítik meg, hogy a szolgabírák segítségére lesznek és minden gonosztevőt hűségesen kinyomoznak és a vármegye ispánja elé állítanak, ahol azokat kegyelem nélkül megbüntetik.”

II. A török hódoltság rendvédelme:

Közigazgatási egységek:

1. vilajet: Legfőbb tisztségviselője a pasa. A vilajet a török közigazgatásban a tartománynak felelt meg. I. Szulejmán vezette be a központi irányítás hatékonyságának növelésére.
2. szandzsák: Egy vármegyei területi egységnek felelt meg. Legfőbb tisztségviselője és vezetője a bég.
3. kaza: Járások, illetve több község – **nahije** – területét fogja össze. Legfőbb tisztségviselő: imám, vagy mollah, akik vallási vezetőkként az iszlám jogtudomány – **saria** – művelésében voltak járatosak.

Ítélezés, igazságszolgáltatás: A törököt a rendfenntartás csak az adó rendszeres fizetése és annak akadálytalan beszedése miatt érdekelte. Tisztségviselő: defterdár (adószedő). Az ítélezés a kádi hivatalokban történt.

Kádi (iszlám bíró):

- bírói fórum: kollektív büntetést szabott ki a keresztény falvakra
- hagyatéki büntetőügyek lefolytatása
- gazdasági ügyletek, szerződések hitelesítése
- adószedők, piacok, pasák ellenőrzése, megfigyelése

Írott, tételes jogkönyv nem létezett, az ítélezés az iszlám szent könyve, a Korán alapján, az iszlám jogszokások és a vallási vezetők jogértelmezése alapján történt. Ez volt a saria, amely az oszmán területek életviszonyait szabályozta, és nem csak jogi, hanem vallási alapon is meghatározta az életviszonyokat.

A török visszaszorítása és végvár harcok:

A török hódoltság területei és a királyi Magyarország határterületei a végvári harcok színtereivé váltak.

A lakosság kettős hatás alá került:

- török adóztatás és időszakos fosztogatások

- felvonuló zsoldos hadak rekvirálásai

A lakosság és területvédelem együttese: parasztvármegye kialakulása.

Végvárok → határvédelem, határőrizet egysége. Végvári kapitányok irányítása alatt, akik a közrendűek közül kerültek ki (parasztkapitányok), központi szerepet kaptak. Megbízólevelüket a királytól kapták. Ez hivatkozási alapot szolgáltatott arra, hogy a közrend és a közbiztonság megvédésének ürügyén nem csak a végvárok, hanem a városok polgárait is hatáskörükbe vonják. Ők lettek az első „rendőrkapitányok”.

Parasztvármegye rendvédelme:

Vezető tisztségviselők: városi és megyei tanács → irányítási jogkör

A rendvédelem megtestesítője: lovas ispán → katonai segítséggel végezte a bűnelkövetők felderítését, elfogását.

Ítélezés:

- nemesi rendbe tartozókat megyei, városi tanács bírói testülete elé állították
- közembereket, katonákat kiszélesített jogkörrel rendelkező várkapitányok elé állították, akik a polgárok felett is ítélezhettek a katonai védelem ürügyén

Rendvédelem a török kiűzésétől 1848-ig I. rész

Magyarországnak az örökös tartományokhoz kapcsolása:

1867. évi II-III. tc.: kimondja a Habsburg-ház fiúági öröklési jogát a magyar trónra.

1867. évi IV. tc.: eltörli az Aranybullában (1222. évi XXXI. tc.-ben) szereplő nemesi ellenállási jogot.

1723. évi I-III. tc.: Pragmatica Sanctio – meghatározza Magyarország és a Habsburg birodalom közötti jogi viszonyt. Lényegében rögzítette, hogy a magyar területek és a birodalom egymástól elválaszthatatlanok.

Rendvédelmi fejlődési irány: 1724-ben helytartótanács felállítása – nádor vezetésével.

Feladata:

- királyi rendeletek végrehajtása
- javaslattétel új rendeletek kiadására

A neoabszolutizmus a rendvédelemben is megmutatkozott. Erősen centralizált, az uralkodó akaratát érvényesítő rendszer épült ki. A városi önkormányzati rendvédelmi egységeket a központi államhatalmi ág alá rendelték. A rendvédelmi közigazgatási ügyek a helytartótanács alá tartoztak.

1794. → helytartótanács önálló javaslata (nem kötelező érvényű), a közbiztonság javítása érdekében falu, vagy városhírókat kell kiküldeni, akik fegyveres őrökkel és hajdúkkal kíséreltet tesznek a növekvő bűnözés visszaszorítására.

Jellemző bűncselekmények és elkövetői kör: Lábás jószágok elhajtása, terménylopások

A kiküldött bírúk a pusztai embereket, pásztorokat ellenőrizték, figyelemmel kísérték az útvonalakat, rejtett ösvényeket.

Eljárásuk során feljegyezték a gyanús személyeket, körlevelet, figyelmeztetést adtak ki velük kapcsolatban a környező településeknek.

Határvédelem: Déli országrészben a török támadások ellen erős védelmi rendszert építettek ki várkapitányok vezetésével.

1776.: II. József → centralizált rendőrség gondolata forradalmi elképzelés volt, polizei wache (rendőri őrség) kezdeményezésére Pesten, Budán, Pozsonyban, Bécsben felállították a városi rendőrhivatalokat.

Városi rendőrhivatalok:

- Budán, Pesten, Óbudán az első fővárosi közös szerv volt
- állami irányítású rendőr-igazgatóságoknak rendelték alá működésüket

1792.: I. Ferenc idején rendőr-minisztérium felállítása: politikai típusú rendőrségi szerv, cenzura hálózat és kémszolgálat kiépítése volt a feladata. Konfidensek (bizalmi emberek) alkalmazása a magyar rendek megfigyelésére.

Az első országos rendeletek:

Ebben az időben a legfontosabb jövedéki bevételi forrás a só forgalmazás volt. A folyamatos kereskedelmi igények egységes szabályozást követeltek meg.

II. József uralkodása idején **1788. Általános Harmincad-rendtartás** (Károly Róbert idejére nyúlik vissza, a vám a ki-, illetve a bevételi érték 3,3 %-a.) Hatása mind a mai napig tart (elkobzás, büntetések rendje, jutalmazások, elfogások végrehajtása a mai jogban is szerepel).

A harmincad hivatalok működése: csempészet, vámfizetési kötelezettség elkerülésének megakadályozása

Járőrszolgálat: lovas kerülők, lovas legények, vigyázók, kontrások, sósnym-, sósvíz őrök, portyaszolgálat keretében a környék elkerülő útjait ellenőrizték. Naponta tettek jelentést a tapasztalataikról, kihágás esetén az elkövetőket elfogták és bekísérték a hivatalhoz.

Sóhivatali tisztek: adminisztratív és nyomozati munkák összefogása

Fegyverzetük: karddal és puskával voltak felszerelve, sapkájukon a magyar címet viselték.

XIX. század első felében: vámhatár őrzése és a harmincad hivatal eljárási feladatai elkülönültek.

Vámhatárőrzés: járási felügyelők, fővigyázók vezetése mellett a vigyázókból álló szervezet végezte

Harmincad hivatalok: felügyelők, harmincad hivatali tisztek és a járőrszolgálatban részt vevők képezték a hivatal személyzetét.

1842. Harmincad hivatali Utasítás: Kb. száz paragrafusból álló jogszabály gyűjtemény.

Alapelve: a felügyelet kötelezettsége, a csempészet megakadályozása, a jövedéki kihágások felfedése, a tettesek, valamint a kihágás tárgyának felkutatása és elfogása.

Tartalma: eljárási módok leírása a csempészes minősített eseteinek felsorolása.

Rendvédelem a török kiűzésétől 1848-ig II. rész

A mezei rendőrség kialakulása: 1840. IX. tc. Az agrárgazdaság hatékonyabb védelme céljából hozták létre (rendőrség: tisztán magyar elnevezés a nyelvújítás korából).

A mezei rendőrség legfontosabb feladatai:

- magántulajdon védelme
- szőlőkben, ültetvényekben, erdőkben, vetésekben, rétekben, nádasokban, legelőkön és mezőkön, méhesekben, országos dűlő- és vasutakon, hidakon, kőszénbányákban, temetőekben való károsodások megakadályozása és az elkövetők elfogása

Hatáskörük: A mezei gazdálkodás teljes egészére kiterjedt. Termőföld védelme, büntetések kiszabása. Elkülönült a szándékos és a gondatlan elkövetés.

Szervezeti felépítés: Munkájukat a szolgabírák felügyelték, de a szabad királyi városokban a városi kapitányok kötelessége volt.

Személyi állományuk: Hiteles, jó erkölcsű és büntetlen előéletű embereket vehettek fel.

Büntetések kiszabása: Akár testi fenyítést is alkalmazhattak, vagy elzárásra tehetek javaslatot a városi kapitánynak.

Mezei rendőrség egyes egységei fokozott törvényi védelmet élveztek. Erdei, mezei, szőlőbeli, vagy tó csőszök, ha hivatalos eljárásokban bántalmazást szenvedtek el, az elkövetőket súlyosabban büntették.

Javadalmazásuk: A védett birtok nagyságának függvényében a földbirtokosok kötelezettségévé tette a jövedelmük kifizetését.

Működését ebben a formában 1894-ig végezte, a XII. tc. 121. §-a szüntette meg, illetve alakította át mezőőrséggé. Helyébe egy lényegesen hatékonyabb, a vidék rendjét védő, professzionális szervezet lépett, a Magyar Királyi Csendőrség.

Városi rendvédelem a XVIII.-XIX. században

Még a török hódoltság idején egyes mezővárosok megerősödésével önálló rendvédelmet építhettek ki → **mezővárosi fejlődési vonal**. A városi rendvédelem fejlődésének ilyen példája volt Debrecen. A rendvédelem fejlődését a város közigazgatási felosztása is segítette.

Jellemzői:

- a tíz kerületet huszonhárom tizedre osztották

- a 23 tizedbe több utca is tartozhatott élükön az utcakapitányokkal, akik a tizedeseket és a tízházgazdákat irányították
- segítők a hajdúk és az íródeákok voltak

Javadalmazásuk: A védendő terület nagyságától függött, mivel a kerületek lakói közösen fizették a „felvigyázókat”.

Városi kapitányi fejlődési vonal: Ilyen volt Győr városának fejlődése. A török időkben a városi főkapitány irányítási jogköre mindenre (pl.: a városbíró) tevékenységére is kiterjedt. A XVIII. sz. közepén visszakapta önálló igazgatási privilégiumát és ezáltal a rendészeti szervezés lehetőségét is.

Jellemzők:

- a városi kapitányt a városi tanács választotta meg
- a kapitány, illetve fertálymesterek (kerületi vezetők), hajdúk, vásárbírák a városi tanácsnak (magisztrátusnak) tartoztak felelősséggel

Javadalmazásuk: A városi tanács állapította meg a kapitányok és alárendeltjei fizetését.

Buda városának fejlődése: A XVIII. sz. elején a rendvédelmi tevékenység elkülönült a katonai védelemtől. Ezt jól mutatja a Győrhöz hasonlóan megválasztott városkapitány feladatköre:

- a városkapuk őrzése, őrzés ellenőrzése (gyanús személyek, csavargók, koldusok, zarándokok figyelemmel kísérése)
- piacok, vásárok ellenőrzése, felügyelete → járőrözés a városhadnagy irányításával
- fertálymesterek irányítása, akik a városnegyed (kerület) hatósági ügyeit is intézték

Új tisztségviselő: strázsamester: városhadnagy helyettese, felügyeletet gyakorolt a letartóztatottak felett, felügyelte a kínvallatást, amely max. 1,5 óráig tarthatott (nehogy a kínvallatott valótlan vallomást tegyen).

A városi rendvédelem jellemzője volt ebben az időszakban, hogy nem folyt nyomozás ismeretlen tettes ellen. Ha az elkövető elhagyta a várost, akkor az ügy lezárult.

Önkormányzati rendvédelem a XVIII. században: A XVIII. sz. 50-es éveiben a vármegyék építették ki a csendbiztos és pandúrság intézményét. A vármegye területét nyolc csendbiztosi kerületre osztották, élükön egy-egy csendbiztossal. A csendbiztos kerületenként 6 pandúrnak parancsolt, akiket az alispán fogadott fel.

Pandúrság jellemzői:

- nem alkotott egységes szervezetet
- alacsony jövedelmezésük miatt megvesztegethetők voltak
- megye határán túl nem üldözhettek és nem is nyomozhattak a bűnözők után
- alacsony hatékonyság a „betyár bűnözéssel” szemben

Büntetés-végrehajtás: Országos, vagy megyei BV intézet a XIX. sz. végén sem létezett. Kisebb intézetek voltak (pl. Szempcen). A városokban voltak elzárásra alkalmas létesítmények.

Áristom: enyhébb büntetések, kisebb lopások miatti elzárás végrehajtására alkalmazhatók.

Tömlöc: súlyos bűncselekmények (pl. betyárkodás) esetén.

Törvényszolga: az ő feladata volt a foglyok őrzése. Alacsony társadalmi megítélést jelentett a tisztség betöltése, de biztos megélhetést jelentett.

Rendvédelem az 1848-49-es szabadságharc idején

Három fontos intézmény jött létre a rendvédelem hatékonyságának növelésére:

1. Belügyminisztérium
2. Országos Rendőri Hivatal
3. Nemzetőrség (belső védelem és rendfenntartás)

1. Belügyminisztérium: Szemere Bertalan vezetésével négy osztályt állítottak fel:

- országlati (közjogi)
- közigazgatási
- rendőri
- nemzetőrségi

rendőri osztály:

- a rendőrségről nem született törvény, belső parancsok, utasítások szabályozták a munkavégzést
- az ügyeket 24-48 óra alatt kellett elintézni
- napi kapcsolattartás, jelentési kötelezettség a Budai Városi Kapitányság felé

2. A szabadságharc második felében a közbiztonsági helyzet romlása miatt állították fel az **Országos Rendőri Hivatalt** Pesten, amely országos szintű kezdeményezésnek tekinthető.

1848. decembere: Az Országos Rendőri Hivatal önálló rendvédelmi szerv lett a BM-en belül.

Feladatai:

- közcsend, közbátorság fenntartása
- termés- és inségügy
- fogyatékkal élők ügyei (siketek intézete és tébolydák felügyelete)
- segélyek, biztosító intézetek felügyelete

Eljárási módszer: A rendészeti problémákkal érintett területekre ügynököket küldtek ki, akik jelentéseket készítettek.

1849. május: Országos Rendőri Hivatal igazgatója Hajnik Pál, aki új szervezeti rendszer felállítását tervezte: → 24 rendőri kerület, élükre egy-egy rendőr felügyelővel (szabadságharc elbukása megakadályozta a kezdeményezést).

3. Nemzetőrség: 1848. évi XXII. tc-vel hozták létre, rendhagyó szervezet volt, átmenet a katonai védelmi és a polgári rendvédelmi szervek között. Külső támadások elhárítására és belső rendfenntartó erőként egyaránt bevetették.

Személyi állománya:

- kötelező szolgálat 20-50 év közötti férfiakra, akik 200 Ft értékű házzal, ezzel egyenértékű földdel, vagy legalább 100 Ft évi tiszta jövedelemmel rendelkeztek. Kezdeti létszáma 55-60.000 fő volt.
- választhattak a lovas és gyalogos szolgálat között
- egyenlők voltak az azonos rendfokozatú sorkatonasággal (honvédekkel)
- tisztjeiket századosig maga választotta, őrnagytól felfelé a nádor nevezhette ki

Szolgálati feladataik:

- meghatározott rendszer szerinti váltásokban szolgáltak
- utcai, kocsmái verekedések megakadályozása
- kihágások (szabálysértések) megakadályozása, elfogások foganatosítása

A hadiállapot folyamatos romlása miatt felállították az Országos Nemzetőrségi Haditanácsot. Katonai feladatuk:

- parasztmozgalmak leverése
- karhatalmi célokra (Jellasics féle lázadás)

Alapegysége a zászlóalj volt:

- megyénként 1-4 (ezen belül századokra, szakaszokra oszlott)
- max létszáma 350-380.000 fő volt

A rendvédelem jellemzői a szabadságharc leverésétől a dualizmus időszakáig

- a szabadságharc rendvédelmi szerveit felszámolták
- a birodalmi hadsereg irányítása mellett karhatalmi feladatok ellátása céljából a zsoldárság kapott szerepet
- a császári hadsereg nem támaszkodott a magyar hagyományokra, tevékenységüket a magyar lakosság ellenszenvé kísérte
- az önkormányzati rendőrség birodalmi központi irányítás alá került és a császári hivatalnoki kar utasításait hajtotta végre
- a császári hivatalnoki szervezet szorosan együttműködött a birodalmi titkosrendőrséggel, amely a magyarországi lázadási kísérletek felderítését végezte

Rendvédelem a dualizmus korában I. rész

Az 1867-es kiegyezést követően megindult a polgári értelemben vett magyar rendvédelem fejlődése és megerősödése. A magyar nemzeti rendvédelem fejlődése során adaptálta mindazon tapasztalatokat, amelyek Nyugat-Európában már beváltak.

A Magyar Királyság rendvédelmi szervezetei a dualizmusban:

- magyarországi Rendőrségek (városi és állami)
- Magyar Királyi Csendőrségek (1882., illetve 1891.)
- Magyar Királyi Pénzügyőrség, és vámhivatalok
- Magyar Királyi Koronaőrség és testőrség
- Büntetés-végrehajtás szervezete

1. Magyarországi Rendőrségek

a) Városi rendőrség: a szabadságharc leverése után korlátozták tevékenységüket és birodalmi ellenőrzés alá vonták

1867-et követően a magyar hagyományoknak megfelelően modernizálták.

Létrehozásának feltételei: törvényhatósági jogú és rendezett tanácsú városok hozhatták létre városi rendőrségüket. Nagyobb községekben kivételes esetekben is megalakíthatták (max. 10 fővel).

A városi rendőrségeket az önkormányzatok tartották fent, ezért fenntartásukról a városvezetésnek kellett gondoskodnia.

Irányításuk: A város képviselőtestületének tartoztak elszámolással. A Belügyminiszter csak rajtuk keresztül szólhatott bele munkájukba, de a törvényes működésüket ellenőrizhette.

Szervezete: Vezetője a városi kapitány volt, alárendeltjei a különböző osztályok (közigazgatási, bünygyi, őrtestületi).

Beosztotti állomány: a századfordulón szakosodás és detektív testületek kialakulása indult meg (kb. 10-12 fő).

b) Állami rendőrségek:

- Fővárosi Rendőrség
- Fiumei Állami Rendőrség
- Magyar Királyi Határrendőrség

Létrehozásának feltételei: Az állami rendőrség a kor színvonalának elit egységét képezte. Azokon a területeken hozták létre, ahol a rendőrség állami szintű jelenlétének kiemelt fontosságot tulajdonítottak.

Személyi állománya: Közvetlenül a Belügyminisztérium alárendeltségébe tartoztak. Képzésüket, felszereltségüket az állam finanszírozta. Csak a legkiválóbb képességekkel rendelkezők kerülhettek soraikba.

MKHR (Magyar Királyi Határrendőrség):

Speciális szervezeti felépítés: Határőr kirendeltségek (őrsök és kapitányságok). Határ közeli városokban látta el a feladatát, de falvak ellenőrzését is végezték a csendőrség megalakulásáig.

2. A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása:

1881. II. és III. tc. rendelkezett a megalakításáról és 1882. január 1-én kezdte meg tevékenységét. Egy ideig párhuzamosan működött a mezei rendőrséggel.

Személyi állománya: Professzionálisan kiképzett, személyükben katonáknak minősülő és katonai rendfokozatot viselő fegyveres rendvédelmi alakulat.

Felépítése: A dualizmus korában öt lépcsős, hierarchikus rendszerben működött. Max. létszáma mindössze 12.000 fő volt.

Alapeleme a **csendőrőrs** volt: Néhány falura terjedt ki a működési területe. Több őrs (3-9) alkotott egy **szakaszparancsnokságot**, ahol már csendőrtiszt volt a parancsnok (általában hadnagyi rendfokozatban). 3-5 szakaszparancsnokság alkotott egy **szárnyparancsnokságot** századosi vezetéssel. Átlagosan 5-9 szárny tartozott egy **kerület parancsnoksághoz** (alezredesi parancsnokság alatt). A kerület parancsnokságokat a **csendőr felügyelőség** fogta össze, akinek vezetője tábornoki rendfokozatot viselt.

A csendőrség felett kettős központi irányítás volt:

- Honvédelmi Minisztérium: személyzeti ügyek és kiképzési felügyelet
- Belügyminisztérium: finanszírozás (fegyverzet, ellátmány, egyenruha)

Szolgálat ellátása: A csendőrök (lovas és gyalogos) járőrszolgálatot teljesítettek, melynek során járták a meghatározott területet, illetve falvakat. Váltásos rendben dolgoztak, általában 8-12 órás szolgálati időben. Tevékenységükről csak előjáróiknak tartoztak felelősséggel. Az önkormányzatok semmilyen formában nem rendelkeztek a csendőrökkel.

Határszéli Csendőrség: 1891-ben a szerb és román határszakaszon.

Feladatköre:

- határon átkelők figyelemmel kísérése államrendészeti szempontból, veszélyes egyénekről tájékozódás
- ügynökök, kémgyanús személyek figyelése
- katonai véderőművek elleni támadás megakadályozása
- szökött bűnözők, katonaszökevények elfogása
- szállodák, vendéglők, kocsmák és egyéb nyilvános helyek ellenőrzése
- csempészés megakadályozása
- tiltott ki- és bevándorlás megakadályozása

Rendvédelem a dualizmus korában II. rész

3. Magyar Királyi Pénzügyőrség és vámhivatalok

Teljes létszáma a dualizmus korában kb. 5.500 fő volt.

Felépítése: Alapeleme a **szakasz** volt, amely a csendőrség működéséhez hasonlóan önálló területtel rendelkezett. Több szakasz **biztosítási kerületet** alkotott. A századfordulóra kiépültek a **pénzügy igazgatóságok**, amelyek a biztosítási kerületeket irányították és megyei szinten működtek. Az országos vezetést a Pénzügyminisztérium jelentette.

A rendvédelmi szervek szolgálati feladatellátása a dualizmusban:

Az ország területe 283.000 km² volt, kb. 20 milliós lakossággal. Erre jutott 32-33.000 fős rendvédelmi szervezet (városi + állami rendőrség 12.000 fő, csendőrség 12.000 fő, pénzügyőrség 5-6.000 fő, valamint 2-3.000 fő testőr- és koronaőrség). Az országban a törvénykezés egységes volt, de a városok saját utasításokat, egyedi szabályokat is kidolgozhattak. Ez kedvezett a helyi sajátosságok figyelembevételéhez.

Nyomozások lefolytatása: A századfordulóra a városokban létrehozták a detektív testületeket, akik a bűnügyi nyomozásokat végezték. A városok határain kívül csak a csendőrség tudtával, vagy felkérésére tevékenykedhettek.

Nyomozás elrendelésére jogosultak:

- vizsgálóbírók
 - ügyészek
- } nyomozásokban és vizsgálati szakaszban is részt vettek

Kényszerintézkedések: Vizsgálóbírók végezheték el detektívek segítségével (pl.: tanú esketése, kihallgatása, házkutatás, letartóztatás). Vidéken: szolgabíró: csendőri segítséggel végezte el a nyomozati feladatokat.

MKCS tevékenységi körei közül tízet tudni legalább!

1881.: Csendőrség részére tevékenységük kezdetével együtt kiadták az „Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség részére” (okmányminták, eljárási szabályok gyűjteménye).

Büntető jogalkotás a dualizmusban: 1878. V. tc. „Csemegi-kódex”.

Csemegi József ügyvéd dolgozta ki.

Trichotómikus felosztás: büntett, vétség, kihágás.

Halálbüntetés: szűk körben, csak király gyilkosság esetén és az életfogytig tartó szabadságvesztés alternatívájaként.

Szabadságvesztés: börtön, fogház, államfogház (politikai típusú cselekmények).

Fiatalkorúak: egyes esetekben javítóintézet, a 20. életévüket még nem betöltött fiatalokéknak.

A modern kriminalisztika kialakulása:

A daktiloszkópia alapjai: 1892. Francis Galton kutatásai az ujjlenyomatok egyediségének tudományos szintű vizsgálata → Galton-axioma. 1880-as években William Herschel javasolta ezt a módszert személyi azonosításra.

Galton-axioma: ujjlenyomatok egyedisége és változatlansága.

Mo.-n: 1904-ben vezették be (Dános községben elkövetett emberölésnél 1907. július 19-én használták először eredményesen egy véres baltán lévő ujjlenyomat azonosítására).

Profilalkotás: 1888. Whiteschapel gyilkosságok: Dr. George Philips boncolások során összefüggéseket ismert fel az elkövetési módszer jellegzetességei között.

1893.: Hans Gross kriminológus ír először Modus Operandiról, amely a bűncselekmények módszertanáról szól. Pszichológiai vizsgálati tárgya (az elkövető elmeműködése) a modern profilalkotás alapja.

A magyar rendvédelem gyorsan beépítette a korszerű nyugat-európai tapasztalatokat, fejlődési iránya egyszerre volt modern és hagyományörző a társadalmi igényeknek megfelelően.

A Magyar Királyság rendvédelme a két világháború között I. rész

1. A rendőrség szervezete

A trianoni békediktátum súlyosan érintette a rendfenntartó szervezeteket is. Bár az egyes egységek alapvetően nem változtak, struktúrájukban (felépítésükben) változások

történtek. 1919: 90089. sz. BM rendelet: 4 fő tevékenységi kört határozott meg a rendőrség feladataul:

- közbiztonsági rendészet
- igazgatásrendészet
- rendőri büntetőbíráskodás
- operatív rendőri szolgálat

Közbiztonsági rendészet: gyűlések, egyesületek ellenőrzése és engedélyezése, feloszlata, betiltása, sajtórendészeti teendők ellátása, idegenek ellenőrzése, útlevélügyek, kényszerintézkedések foganatosítása (kiutasítás, toloncolás, előállítás, letartóztatás)

Igazgatásrendészet: Az állam érdeke szempontjából fontos feladatok végrehajtása személyi és vagyonbiztonság szempontjából. Előadások engedélyezése, ellenőrzése, erkölcsrendészeti teendők, erkölcsi bizonyítványok, cselügyek intézése, állategészségügyi nyilvántartások, gyanús személyek nyilvántartásai.

Rendőri büntetőbíráskodás: Kihágások lefolytatása (ezek a mai értelemben vett szabálysértések voltak, pl.: kisebb súlyú közlekedési balesetek), pénzbírság max. 200 pengő, elzárás max. 15 nap. 1878. V. tc. alapján folytatták le a kihágások vizsgálatát.

Operatív rendőri szolgálat: Önálló szerv volt, politikai mozgalmak, bűnbándák felderítése, ennek során más szervek látókörébe került gyanús esetek ügyeiben is megkeresték őket.

Szervezeti felépítés: Köztisztviselők voltak, nem katonai szervezetben. 1919. október 1.: Rendőrség államosítása az 1920. II. tc.-vel. A folyamat 1921-ig tartott.

Vidéki főkapitányság: Az ország nagy városaiban (Budapest, Pécs, Miskolc, Szeged, Debrecen, Szfvár, Szombathely) főkapitányságokat hoztak létre, ezeket felügyelte. 1931-ben a főkapitányságok helyére rendőrkapitányságokat állítottak → és szervezeti egységesítést hajtottak végre, a Magyar Királyi Rendőrség elnevezés innen ered.

Detektívek: mai nyomozó osztályok

Őrszemélyzetek: mai közrendvédelmi osztályok

Speciális osztályok: vízi-rendészeti, közlekedési, politikai

Rendőr Újonc Iskola: utánpótlás képzése mellett burkolt hadi létszám növelésére is lehetőséget teremtett (pl.: páncélkocsi-vezetők képzése).

A rendőrség személyi állománya: feladata továbbra is a városi rendfenntartás volt. 1941-ig 12.000 fő, a terület visszacsatolásokat követően 14.000 főre emelték. Professzionális szervezet nagyon jó felderítési mutatókkal. Vizsgálóbírók helyébe a detektív vizsgálók léptek és 1939-re kialakul az utcai közlekedési bíráskodás is.

A Magyar Királyság rendvédelme a két világháború között II. rész

REF: A mai értelemben vett jogállamiság nem létezett. A rendőrség olykor önkényesen helyezett rendőri felügyelet alá egyes személyeket.

Jellemzője:

- engedély nélkül nem hagyhatta el a várost
- sötétedés után nem tartózkodhatott az utcán
- ellenőrizhették a levelezésüket, baráti társaságukat
- nyilvános helyen nem tartózkodhattak
- rendszeresen jelentkezniük kellett az illetékes rendőri szervnél

Internálás: Rendőrségi határozattal (bírói ítélet nélkül) fosztottak meg embereket mozgásszabadságuktól és „kényszerlakhelyre”, táborokba szállították őket. Politikai, vallási okok a világháborús években. 1939. II. tc.: frontra irányított munkaszolgálatosok

Az 1920-tól 1940-ig terjedő időszak a bűnügyi laborok fejlődését is meghatározta. A rendőrkapitányságokon külön osztályokat hoztak létre, századosok vezetésével.

2. A csendőrség szervezete:

A dualizmus időszakához hasonlóan a vidék rendjét tartotta fent. Katonai hierarchiában működött. A csendőrök személyükben katonák voltak, de rendfenntartó feladatukat ennek keretében érvényesítették. Hadrafoghatóságuk azonban korlátozott volt.

Csendőrség módosított szervezete:

– őrs: élén altiszt (őrm.-ftőrm.)– szakasz (ftőrm.)– szárny (szds.)– osztály (őrnagy-alezredes)– kerület (ezredes)– felügyelőség (tábornok)	}	Összlétszámuk 12.000 fő volt, majd a terület visszacsatolások után 14.000 fő lett. A tisztek aránya kb. 5 % volt. Kizárólag irányítási feladataik voltak, a lakossággal nem érintkeztek.

1927.: SZUT (Szervezeti és Szolgálati Utasítás a csendőrség számára) tartalma:

- belső szolgálat: hasonlatos volt a honvédségi laktanyákhoz (pl.: őrségadás, szobarend stb.)
- közbiztonsági szolgálat:
 - államrendészeti szolgálat
 - közrendészeti szolgálat
 - igazságügyi rendészeti szolgálat
 - karhatalmi szolgálat

A Magyar Királyság rendvédelme a két világháború között III. rész

Államrendészeti szolgálat: Mindazon feladatok összessége, amely az állam egészének, társadalmi berendezkedésének, alkotmányának és törvényes kormányának, valamint belső- és külső biztonságának, politikai szabadságának biztosításához szükséges.

Közrendészeti szolgálat: Élet-, személy- és vagyonbiztonság megóvása, bűncselekmények megakadályozása.

Igazságügyi rendészeti szolgálat: Bűncselekmények felderítése, tetteseinek megállapítása, üldözése és elfogása, bizonyítékok megszerzése, bíróságok munkájának segítése.

Karhatalmi szolgálat: Bíróságok, ügyészségek támogatása fegyveres erővel, amennyiben felkérés érkezik. Rendezvények biztosítása.

Szolgálat ellátás: Alapja az őrs volt. Az őrsparancsnok utasítására ún. **megelőző szolgálatot** láttak el járőrözés keretében. A járőr két főből állt (járőrvezető és csendőr).

Fegyverzet és ruházat: feltűzött szuronyú puská, kakastollas kalap, egyöntetű egyenruha, karddal felfegyverkezve, tölténytáska 20 db tölténnyel.

A járőrszolgálat ideje 16-35 óra, amelyből pihenésre 6-10 órát fordíthattak. Jelentéstétel: Portya végén a bejárt területen tapasztaltokról.

Bűnügyi szolgálat: 1930-tól csendőrségi nyomozó alosztályokat hoztak létre. Csendőr százados vezetésével 30-50 fő csendőrkerületenként. A munkát csendőr legények végezték 3-4 csendőrtiszt irányításával. Csak a legjobbak kerülhettek be a szervezetbe. Két nagy csoportra oszlottak: helyszínelőkre és nyomozókra. A nyomozó osztályok szorosan együttműködtek az őrsökkel, akik minden kerületükben előforduló bűncselekményt kötelesek voltak jelenteni. A csendőr nyomozók nem vehettek részt bírósági ügyekben, itt csak az őrs beosztottai szerepelhettek.

Nyomozókulcs: Fantázia név, évente kétszer kiadott könyvecske, amely a körözött személyek adatait tartalmazta.

1944. március 19-ét követően: a csendőrök jelentős része a nyilasok oldalán is teljesítette szolgálati feladatait, így megítélésüket jelentősen rontja az a tény, hogy aktívan közreműködtek több ezer zsidó deportálásában. Az ellenszegülők általában osztoztak a deportáltak sorsában.

A nyilas rendszer: A SZUT-ban lefektetett törvényességre vonatkozó elveket egyáltalán nem vették figyelembe és a csendőrséget saját és a fasiszta német ügy szolgálatába állították.

Jövedelmi viszonyok:

1912. Altisztek: 1500-2500 korona/év

Tisztek: 3500-6800 korona/év

Tábornok: 8000 korona/év

A mai értéken számolva 1 korona kb. 1000-1200 Ft-nak felelt meg.

1930. Altisztek: 2400-3000 pengő/év

Tisztek: 4500-6900 pengő/év

Tábornokok: 9000 pengő/év

A mai értéken számolva 1 pengő kb. 1500-2000 Ft-nak felelt meg.

Magyarország rendvédelme 1945-1989 között I. rész

A II. Világháború után a rendvédelmi szervek gyakorlatilag megsemmisültek. Elsődleges okai:

- nyilas hatalomátvétel utáni tisztogatások
- harci cselekményekben való aktív részvétel
- az ország társadalmi rendjének felbomlása

Az országban fegyveres bandák garázdálkodtak, ezért nagy igény volt a rend fenntartására. A harcok tovább haladtával az egyes területeken nemzeti bizottságok alakultak – különböző típusú rendvédelmi szerveket hoztak létre.

Közös jellemzőjük:

- politikai jelleg
- vegyesen civilek és a régi testületek tagjai
- szervezetlenség

1945. tavasza: Rendelet az egységes rendőrség felállításáról:

- Budapesti Főkapitányság
- vármegyei főkapitányságok – megyeszékhelyeken (pl.: Veszprém)
- főkapitányságok – megyei jogú városokban (pl.: Pápa)

- városi rendőrkapitányság – minden városban (pl.: Balatonfüred)
- járási rendőrkapitányság – minden járási székhelyen

Belső szervezeti felosztás:

– politikai – bünygyi – igazgatásrendészeti – büntetőbírói – őrszemélyzeti	}	osztályok

Vármegyei kapitányságok: speciális bünygyi, politikai és nevelési csoportokkal, valamint karhatalmi részleggel egészültek ki.

Szovjet típusú, centrális vezetés alá helyezték a rendőrséget is → 1946. február 2-án a Magyar Államrendőrség országos főkapitányi beosztás létrehozása.

A Budapesti Főkapitányság kiemelt szerepet kapott az ország rendészetében.

Speciális részlegek:

– bünygyi osztály – nyomozó testület – gazdasági rendészeti osztály – erkölcsrendészeti osztály – őrszemélyzeti osztály – igazgatásrendészeti osztály	}	A kritikus közállapotok felszámolására és a fegyveres bandák elleni harcra hozták létre az „R” csoportot. Fontos volt az Országos Bünygyi Nyilvántartó Hivatal újjá szervezése is (a nyilasok a bünygyi nyilvántartásokat megsemmisítették, illetve elhurcolták).

1946. október 6.: PRO (Politikai Rendészeti Osztály) teljes személyzetét kivonták a rendőrség vezetőinek ellenőrzése alól és létrehozták a **Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztályát (ÁVO)**, közvetlenül a Belügyminiszter alárendeltségében.

Magyarország rendvédelme 1945-1989 között II. rész

Az ÁVO működésének jogi háttere:

1946. VII. tc. – demokratikus államrend és közbiztonság védelméről szóló törvény. Korlátlan hatalommal ruházta fel az „ávosok”-at, mivel az ún. osztályszemléletet a törvényesség elé helyezte. A testület tagjait a pártérdekek mobilizálására használták fel. A korszak jellemzője volt, hogy koholt politikai bűnöket, köztörvényes bűncselekményként állítottak be (pl. koncepciós perek).

1949. június: MKP párthatározata: a Politikai Bizottság és a párt Titkára közvetlenül is irányíthatta a rendőrséget és az ÁVO-t.

1950. január 1.: BM. ÁVO – határrendőrség, honvéd határőrség, katonai elhárítás szervezeteinek egyesítéséből létrehozzák az **Államvédelmi Hatóságot (ÁVH)**. Ezzel

megvalósult a párt erőszakszervezetének szisztémája: titkos módszerek alkalmazásával nyílt erőszak bevezetése a lakosság ellen.

Az ÁVH által közvetlenül alkalmazott büntetések: REF, kitiltás, kitelepítés, internálás

Népbíróági büntetések: halál, fegyház, börtön, fogház, internálás, kényszermunka

Internálás: rövid ideig alkalmazta a bíróság (1945. májusig), mivel rendőri kényszerintézkedéssé vált. Helyére kényszermunka került, mint a bíróság által általánosan kiszabható büntetés.

Kényszermunka: a népbíróági jog jellegzetes büntetési neme, amikor a gazdasági érdekeket ötvözik a büntető politikai érdekekkel.

A népbíróágok és az ÁVH tevékenységét az MKP vezetése irányította, amely mindinkább a saját szolgálatába állította a Magyar Államrendőrséget is.

A Magyar Államrendőrség működése:

Az egész országra kiterjedő felépítés a városokban és vidéken is ellátta a rendvédelmet. Létszáma: 1949-re elérte a 35.000 főt (nők is felvételt nyertek).

Jellemzője: szervezett módosításai nyomán túlcenzalizált, politikai, rendészeti teendőkkel telített, a társadalom minden rétegét átszövő szervezet alakult ki, amely megfelelt a szovjet típusú rendfenntartás modelljének.

Bűnügyi szolgálat: nyomozási módszerek nem változtak, csak a feltételrendszer romlott a háborút megelőző évekhez képest.

Közrendvédelmi szolgálat: volt csendőrlaktanyák, őrsök helyén létesültek. A szolgálat ellátása az 50-es évekig megegyezett a csendőri szolgálatellátás szabályaival. Posztos rendőr: belterületen, csomópontokon állandó rendőri őrszolgálat, max. fél órára elhagyhatta a posztját.

Gyakori bűncselekmények: rablás, emberölés, vetköztetés (nyílt utcán a ruházat erőszakkal történő elvétele volt). Fegyveres bandák uralták a városrészeket közvetlenül a háború után. A Vörös Hadsereg nyújtott anyagi eszközöket és segítséget a rendvédelem újjászervezéséhez. Feketézés: csempészárúk értékesítése, amelynek gazdaság-gyengítő hatása volt, ezért üldözték.

Büntetés-végrehajtás: új börtönök építésére nem volt lehetőség. A régi intézeteket három csoportba lehetett osztani: bírósági fogházak, országos büntető intézetek és dologházak. A szabadságvesztéseket ezekben hajtották végre. Más volt a helyzet a kitelepítés és az internálás esetén.

Kitelepítés: családok, vagy személyek kényszerlakhelyre történő költöztetése határozatlan időre. Elsősorban politikai okokból alkalmazták.

Internálás: ideológiai átnevelés céljából különböző kényszermunka táborokba történő önkényes elhurcolást jelentett. Kezdetben a rendőrség, majd 1949-1953 között az ÁVH közvetlenül alkalmazhatta. Célja az átnevelés – megsemmisítés volt.

BV. Intézetek felosztása: Vác, Sopronkőhida: fegyház és börtön

Budapesti Gyűjtőfogház, Cegléd: börtön

Márianosztra, Sopronkőhida: szigorított dologházak

1947-48.: szocialista ideológia és büntető politika a szovjet mintájú büntetés-végrehajtás irányába tolódott. Előtérbe került a szabadságvesztés büntetés és a gazdaságosság összekapcsolása. A BV. intézetek mellett működő gazdasági társaságokat államosították és rabfoglalkoztatásra tették alkalmassá. Teljesítményrendszerben napi normát kellett teljesíteni. Ezt az elvet alkalmazták a kényszermunka táborokra is.

Őrszemélyzet: 1949-re teljesen lecserélődött. Az ÁVH teljes mértékben átvette a táborok őrzését.

Magyarország rendvédelme 1945-1989 között III. rész

1953. március 5.: Sztálin halála. Megkezdődik a politikai átrendeződés, amely a rendszer alapjait nem érinti.

1953. június 27-28.: MDP titkos határozat. Nyilvánvaló törvénytelenések beismerése.

Változások:

- kitelepítések megszüntetése
- internáló táborok felszámolása
- Legfőbb Ügyészség létrehozása
- rendőri rögtönbíráskodás eltörlése
- ártatlanul elítéltek rehabilitálása
- külső rabmunkahelyek megszüntetése

A politikai terror azonban változatlanul folytatódott. Az ÁVH továbbra is indok nélkül hurcolhatott el embereket.

1956. október 23. – november 04.: forradalom és szabadságharc. Szovjet intervenció vérbe fojtja.

1956. 28. tvr. a rögtönbíráskodásról, amely a megtorlás törvénybe iktatása volt.

Rögtönbíráskodás: jogorvoslati lehetőség nélküli, gyorsan (napok-hetek alatt) lefolytatott bírósági eljárás, amely halálbüntetést, vagy felmentést eredményezhetett. Magyarországon életfogytig, vagy hosszú ideig tartó fegyházbüntetés kiszabására is alkalmazták.

A Kádár-rendszer rendvédelme:

1. BM. karhatalom: 1957 májusára kezdetben a BM-en belül, majd a fegyveres erők részeként a pártállam erőszakszervezete, amely bárminemű társadalmi ellenállás leverésére, erődemonstrációra alkalmazható volt.

A karhatalom létrehozásával párhuzamosan összesen 615 ! rendőrőrsöt is létrehoztak.

1957. augusztus: az őrök támogatásával létrehozzák a rendőri egységek alapelemét, amely mind a mai napig létezik, ez a kmb rendszer.

Személyi állománya: csak a rendszerhez hű, szigorú biztonsági ellenőrzésen átesett lehetett a tagja.

Munkásőrség: önkéntesség alapján, párttagokból (MSZMP) szervezett militáris jellegű fegyveres erő. Karhatalmi alkalmazására soha nem került sor. A 70-es évekre elvesztette jelentőségét (puha diktatúra kiépülése).

A kmb és a munkásőrség szervesen kapcsolódott be a rendvédelembe és egymást támogatva közösen végezték a közrend védelmét.

2. Az ÁVH utódszerve, a III. Főcsoportfőnökség: A Kádár-rendszer politikai filozófiája „aki nincs ellenünk, az velünk van” stratégia váltást eredményezett a politikai szemléletben. Az ÁVH nyílt egyenruhás terrorszervezet volt. A III. Főcsoport polgári ruhás, fedett (titkos, rejtett) nyomozókból álló szervezet lett.

Jellemzői:

- törvényi felhatalmazás hiánya (belső parancsok, utasítások szabályozták működését)
- parlamenti kontroll hiánya (parlamentnek nem számoltak be tevékenységükről, csak a főcsoport főnöknek tartoztak felelősséggel)
- zsaroláson és önkéntességen alapuló beszerzés-politika (kiszolgáltatottság kihasználása, politikai előnyök biztosítása)
- az állambiztonság minden más érdek elé helyezése (szocializmus védelme terrorral)
- erős pártpolitikai befolyásoltság (MSZMP párttagság szükségessége, pártvezetés informálása az eredményekről)
- katonai elhárítás és felderítés ugyanazon szervezetben (szoros együttműködés)
- a társadalmat pókháló-szerűen átfonó szervezeti felépítés

Magyarország rendvédelme 1945-1989 között IV. rész

A BM. III/III. Csoportfőnökség feladatai:

- az MSZMP politikai operatív szerveként harcolt a „belső reakcióval” szemben (megelőzés törvénytelen elhurcolások alkalmazásával)
- egyházak, politikai ellenállók, „különösen veszélyes elemek” figyelemmel kísérése
- tudományos, kulturális, felsőoktatási objektumok védelme az „ellenséges kapitalista reakciós” cselekményekkel szemben

3. A rendőrség újjászervezése és modernizálása: 1959. évi 105. NET határozat: a szolgálat ellátására vonatkozó legfőbb szabályokat tartalmazta. Mai értelemben szolgálati törvényként fogható fel.

Két fő terület:

- **közrendvédelmi**
 - **bűnügyi**
- } osztályok (politikai felügyelet mellett szerveződtek újjá)

1970-től megalapították a Rendőrtiszti Főiskolát.

1970-es évek közepétől racionalizálási törekvések a költséghatékonyabb működés céljából. Megkezdődött a III. Főcsoportfőnökség munkájának egyszerűsítése, létszámcsökkentése, az ügymenet racionalizálása.

Rendőrkapitányságok: 1978-ban a közrendvédelmi osztályok mellett közlekedésrendészeti osztályokat hoztak létre.

Bűnügyi terület:	nyomozó	}	osztályok	} maig napig ezt a felosztást alkalmazzák, kisebb-nagyobb eltérésekkel (pl.: nyomozó- és vizsgálati osztályokon külön gv., életvédelmi alosztályokat hozhatnak létre)
	vizsgálati			
	bűnügyi, technikai			
Közrendvédelmi terület:	közterületi	}	osztályok	
	közlekedési			
	ügyeleti			

Az új technikai vívmányok fokozatosan beépülnek a rendészeti szervek működésébe (pl.: traffipax, bűnügyi-technikai laborok). Lassan a kor színvonalához igazodó fejlettséget ér el a rendőri szervek felszereltsége.

1989: rendszerváltás folyamata, rendészeti szervek demokratizálásának megkezdése.

1990. „Duna-gate” ügy: végső kegyelemdőfés a kommunista rendvédelem szívébe.

1990. január 5.: FIDESZ – SZDSZ közös sajtótájékoztató a III/III. Csoportfőnökség törvénytelen működéséről:

- ellenzéki vezetők titkos lehallgatása, megfigyelése, ügynökök beépítése a politikai pártokba → országgyűlési bizottság tárgyalta az ügyet.

A bizottság megállapította a Belügyminiszter politikai felelősségét, mert a belső elhárítás nem a törvények szerint, hanem a belső parancsok, utasítások alapján, a jogállamiság szellemiségétől idegen módon működött. (1989. október 23-án megszűnt az egypártrendszer.) A Belügyminiszter (Horváth István) kénytelen volt lemondani, mivel az országgyűlésben tett nyilatkozatában félretájékoztatta a közvéleményt.

Ezzel a Belügyminisztériumban megkezdődtek a demokratikus változások, amelyek kiteljesedése a politikától függetlenített rendőrség és operatív szolgálatok parlamenti ellenőrzésével valósult meg.

